

*Г. В. Летьго
annalet@ukr.net
В. О. Іщенко
Vicshenko@vodafone.ua
В. Г. Чернуський
pediatrics@karazin.ua
О. Л. Говаленкова
govalenkova@ukr.net
С. Р. Толмачова
pediatrics@karazin.ua*

Організація освітнього процесу в умовах карантину: досвід кафедри педіатрії

Описано загальні особливості викладання навчальних дисциплін в умовах карантину. Наведено приклади технологічних можливостей забезпечення безперервного інтернет-зв'язку, необхідного для організації дистанційного навчання. Проаналізовано досвід викладачів кафедри педіатрії з організації дистанційного навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання, освіта, інтернет-зв'язок.

*G. V. Letiaho
annalet@ukr.net
V. O. Ischenko
Vicshenko@vodafone.ua
V. G. Chernusky
pediatrics@karazin.ua
O. L. Govalenkova
govalenkova@ukr.net
S. R. Tolmachova
pediatrics@karazin.ua*

Organization of the Educational Process in Quarantine

The article concerns the general features of teaching disciplines in quarantine. The technological possibilities for the teacher and the student in providing uninterrupted Internet connection, which is necessary for the organization of distance learning, are provided. The experience of teachers of the Department of Pediatrics in the organization of distance learning is described.

Key words: distance learning, education, Internet communication.

Освітній процес – це багатогранна система взаємопов'язаних технологічних процесів, грамотне поєднання яких формує ефективність навчання. Безумовно, ефективність навчання залежить не тільки від організації освітнього процесу, але й від бажання навчатися у самого студента. Проте саме цей аспект має, на нашу думку, розглядатися окремо, бо навіть у разі цілеспрямованого вибору майбутнього професійного напрямку є вірогідність розчарування здобувача протягом навчання, що може бути пов'язано із багатьма складовими – такими, як перспектива працевлаштування, матеріальне забезпечення, майбутня заробітна плата тощо. Саме тому у цій роботі переважно звертається увага на організацію освітнього процесу.

Враховуючи численні складові організації освіти у ЗВО (технології навчання, кваліфікаційні характеристики педагогічного колективу, функціональні можливості інфраструктурного забезпечення тощо), слід зазначити, що цей процес відбувається поступово і послідовно. Логічність і систематизованість – одні з головних рис навчального процесу. Для цього створюється комплексна система організації освітнього процесу і, взагалі, кожного окремого заняття. Для пересічного викладача все починається з того, що згідно з робочою навчальною програмою необхідно створити методичну розробку заняття практичного чи лекційного характеру, методичні вказівки для самостійної роботи студентів. Цей процес регламентується не лише робочими програмами, але й типовими навчальними програмами, навчальними планами, він проходить через численні регламентовані контрольовані етапи. Наприклад, такі, як кафедральний розгляд, засідання науково-методичної комісії факультету, потім – засідання методичної ради закладу вищої освіти тощо, залежно від структури. Проте (попри його складність) процес є логічним і послідовним. Окрім того, у кожному ЗВО створюються комісії, які розробляють нормативні документи, що допомагають викладачу в його повсякденній роботі. Так було завжди. Змінювалися освітні системи, критерії оцінювання, додавалися нові атестаційні вимоги до якості навчання (в медицині, наприклад, це ліцензовані іспити КРОК-1, КРОК-2, КРОК-3), проте основна концепція логічності і послідовності в організації навчання та отримання ефективних показників залишалася незмінною.

Що зараз? 12 березня 2020 року в Україні оголошено національний карантин, в умовах якого освітній процес має проходити дистанційно. Це той факт, що постав перед кожним викладачем раптово й безапеляційно. І зовсім неважливо – чи це медицина, чи історія, чи економіка, чи якийсь інший освітній напрям. Пандемія зрівняла усі напрями – природничі, гуманітарні. Постала низка питань: як організувати проведення занять, як забезпечити безперервність освітнього процесу, як не втратити зв'язок зі студентами. Однак не менш важливим питанням є те, як підтримати колектив та стимулювати його для праці у зовсім нових умовах. Для керівника структурного підрозділу актуальним завданням в умовах практично повної ізоляції, яких не було принаймні у 200-річній історії не тільки нашої країни, але й усього світу, – зуміти підтримати кожного конкретного співробітника в цей непростий час. Проходячи етапи адаптації (заперечення, агресія, депресія, згода, прийняття), кожен співробітник свій емоційний стан певною мірою переводить на робочий процес – і завданням керівника насамперед є максимальне згладжування гострих моментів, що виникають під час виконання завдань. Першочерговим кроком задля розв'язання цього питання адаптивного процесу є комунікація співробітників, спільне обговорення проблем, які виникають, створення концепцій їхнього вирішення, побудова завдань, організація і, звичайно ж, планування. Окрім того, саме від керівника залежить,

яким саме шляхом йти працівнику в таких нових умовах, які саме технології використовувати під час організації освітнього процесу.

Отже, карантинні умови змусили переглянути численні аспекти процесу викладання, очне навчання змінити на дистанційне. Необхідно зазначити, що модернізація засобів освіти набирає обертів – і вже багато років проводяться численні наукові заходи, методичні конференції, навчальні курси, семінари тощо, які торкаються аспектів дистанційного навчання. Окрім того, багато часу приділяється розробці та удосконаленню тих чи інших систем онлайн-викладання. На той час це мало велике значення в організації самостійної роботи студентів, на яку за сучасними навчальними планами виділяється більша частина академічних годин. Однак для пересічного викладача, у якого вже сформована певна низка комплексних заходів щодо викладання дисциплін студентам, дистанційна форма була чимось далеким, що, можливо, й знадобиться, проте лише частково і колись.

У кращій ситуації опинилися ЗВО, що в межах модернізації освіти задовго до теперішніх подій розробляли заходи дистанційного навчання, засоби комунікації, вбудовані у систему управління навчанням, так звану LMS (Learning Management System). Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна багато років тому почав впроваджувати у навчальний процес LMS MOODLE. Завдяки цьому більшість співробітників університету досить швидко перейшли на дистанційну форму організації освітнього процесу. Окрім того, величезного значення в координації освітніх заходів набули різні месенджери – Viber, Telegram тощо. Неабияку роль в інформаційному колі відіграють соціальні мережі, через які ЗВО інтенсивніше розповсюджують новини, пов'язані із життям закладу під час карантину. Безумовно важливою та дієвою виявилася наявність корпоративної пошти, завдяки якій є можливість доступу без додаткової реєстрації, наприклад, до сервісів GOOGLE-системи, яка на сьогодні є однією із найпопулярніших.

Необхідно відзначити, що під час карантину заклади освіти мали певну автономність в організації дистанційного навчання. Тому з'явилися його різновиди – навчання LMS, проведення візуалізованих занять у сервісах відеоконференцій – ZOOM, GOOGLE MEET, SKYPE тощо, а також комбінований варіант із перших двох складових. Проте за нашим досвідом, до цієї системи так чи інакше обов'язково мають входити телефонні месенджери, які зараз встановлюються на РС та синхронізуються із телефонними чатами. Стосовно LMS-систем викладачі кафедри педіатрії в організації дистанційного навчання використовували LMS MOODLE. Розгляньмо переваги. Можливість репрезентації будь-якої інформації у будь-якому форматі – файл, відео, презентація, посилання, зображення, завдання, тести. Суттєвою перевагою є організація контролю – можливість обмеженого доступу у зазначений час та день (важливо для поточного контролю, заліків, екзамену),

вибіркова послідовність запитань та відповідей. Система автоматично фіксує отримані результати і формує списки оцінок, які можна експортувати у форматі *.doc, *.exe – тобто у тому форматі, який потрібен викладачу. Для студента є можливість зайти до ресурсів дистанційного курсу у будь-який зручний для нього час. Недоліки – здобувач освіти не може самостійно надати запит для реєстрації на курс, а викладач не у змозі самостійно зарахувати студента, і цим самим розтягується час. Проте якщо цим питанням займатися заздалегідь, то цей негативний аспект мінімізується.

Сервіси для відеоконференцій. Вони безумовно потрібні в освітньому процесі, особливо під час карантину. Завдяки ним є можливість звернути увагу на важливі моменти поточної теми, послідовного ілюстрування з паралельним поясненням різних процесів, безпосередньої відповіді на запитання тощо. Але виявилися й недоліки. Під час використання одного із найпопулярніших ресурсів відеоконференцій ZOOM ми зіткнулися із тим, що безкоштовно надається досить обмежений час проведення. Тому ми використовували не тільки ZOOM, але й GOOGLE MEET, у якому немає часового обмеження. Обидва зазначені сервіси надають можливість трансляції презентації з екрана комп'ютера чи телефона, що для викладача є дуже важливим аспектом організації навчання.

Однак, попри технологічні можливості сьогодення, постає ще одне, в певному сенсі, ключове питання – якість інтернет-зв'язку. І це питання є логічним. Коли ми, викладачі, проводили заняття віч-на-віч зі студентами, єдиний зв'язок, що мав бути постійно безперервним, – це голосові дані викладача. В умовах карантину ще нашаровується технічне оснащення робочого місця – комп'ютер чи ноутбук із вебкамерою та мікрофоном, а також швидкість, а іноді – й взагалі наявність інтернету. Для того щоб провести лекцію, треба бути впевненим у стабільності зв'язку, аби пройти тестування в обмежений час, студенту також необхідно мати надійне інтернет-підключення. Як цього досягти в умовах, коли більша частина працює у віддаленому режимі? Це неоднозначне питання, що потрібно вирішувати. Зазвичай інтернет-зв'язок забезпечується через різні інтернет-провайдери, але, враховуючи сучасні умови, віддалений графік роботи, навантаження на технічне оснащення різних провайдерів значно збільшилося, що досить часто призводить до короткотривалої зупинки, а іноді й припинення зв'язку із перенесенням заняття на інший час, а іноді – й інший день. Це тягне за собою незручності, зміни графіку роботи, що особливо негативно впливає на проведення контролю отриманих знань студентів. Певною альтернативою цьому є додаткове використання мобільного інтернету (зазвичай використовуються пакети мобільних операторів Vodafone, Kievstar, Lifecell) із покриттям 4G. Мобільні оператори, з огляду на карти їхнього покриття, які наведені на офіційних сайтах, і завдяки своїм потужностям можуть забезпечити безперервність інтернет-зв'язку не тільки у великих містах, але

і в досить віддалених від обласного центру населених пунктів. Особливо це важливо, коли йдеться про виконання контрольних завдань, проведення заліків, екзаменів, тобто тих засобів контролю, які впливають на рейтинг студента, семестрову оцінку тощо. Окрім того, як свідчить практика, значна частина студентів та викладачів для виконання численних завдань у безперервному режимі використовують саме мобільний інтернет – завдяки його швидкісним параметрам та якісним характеристикам.

Отже, в умовах карантину для викладачів, студентів, керівників структурних підрозділів та ЗВО у цілому створено кардинально нові умови для змін у методології освіти, перебудовування системи викладання, надання навчальної інформації та напрацювання найбільш доступних та ефективних засобів комунікації.

Література

1. Світовий досвід організації та розвитку університетської системи дистанційного навчання / І. В. Кулага, Д. О. Ільницький, С. О. Стрельник та ін. – Київ, 2013. – 38 с.
2. Ушкаленко І. М. Дистанційна форма навчання у вищих навчальних закладах України та інших країн світу. *Ефективна економіка*. – 2018. – № 4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2018/63.pdf.
3. Штихно Л. В. Дистанційне навчання як перспективний напрям розвитку освіти. *Молодий вчений*. – 2016. – № 6. – С. 489–492.